

วัจนกรรมในการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.)

ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์^{1*} และวิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต²

¹ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*Corresponding author: thammawat.p@ku.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัจนกรรมในการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) โดยใช้แนวคิดวัจนกรรมของ Searle เก็บข้อมูลจากคลิปวิดีโอการแถลงข่าวที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ยูทูบช่อง “ไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล” ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม - 30 เมษายน พ.ศ. 2563 รวมจำนวน 36 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า การแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 พบวัจนกรรมทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว ประกอบด้วย วัจนกรรมการรายงานและวัจนกรรมการยืนยัน 2. วัจนกรรมกลุ่มชี้แจง ประกอบด้วย วัจนกรรมการขอรับรองและวัจนกรรมการแนะนำ 3. วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด ประกอบด้วย วัจนกรรมการสัญญาและวัจนกรรมการขู่ว่า และ 4. วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก ประกอบด้วย วัจนกรรมการขอบคุณ วัจนกรรมการขอโทษ วัจนกรรมการแสดงความเสียใจ วัจนกรรมการชื่นชม วัจนกรรมการแสดงความยินดี และวัจนกรรมการอวยพร จะเห็นว่ารัฐมิได้ใช้วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าวเพื่อรายงานข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคซึ่งเป็นหน้าที่หลักของการแถลงข่าวเท่านั้น แต่ยังปรากฏวัจนกรรมกลุ่มชี้แจง วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด และวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลและประชาชน ก่อให้เกิดการกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่งบางอย่างที่รัฐมุ่งหวัง อันนำไปสู่การควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคในที่สุด

คำสำคัญ : 1. วัจนกรรม 2. การแถลงข่าว 3. โควิด-19 4. โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
5. ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19

The speech acts of Centre for COVID-19 Situation Administration's (CCSA) press conference

Thammawat Phatthanasutinon^{1*} and Wipada Rattanadilok Na Phuket²

¹*Department of Thai Language, Faculty of Arts, Chulalongkorn University,
Bangkok 10330, Thailand*

²*Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University,
Bangkok 10900, Thailand*

**Corresponding author: thammawat.p@ku.th*

Abstract

The article aimed to analyze Speech Acts in the press conference of the Centre for COVID-19 Situation Administration (CCSA), by using Searle's (1969, 1976) Speech Act theory in pragmatic perspective. The data were collected from 36 press conference video clips which published on the Youtube channel "Thai Ku Fah Government House" from March, 26 to April, 30 2020. The result shows that the CCSA used following four groups of Speech Acts: 1. Representatives consist of Reporting and Asserting, 2. Directives consists of Requesting and Recommending 3. Commissives consist of Promising and Threatening, and 4. Expressives consist of Thanking, Apologizing, Expressing Condolences, Admiring Congratulating and Blessing. The result shows that the CCSA used not only the group of Representatives to report the pandemic's situation which is the key point of this press conference, but also used other groups of Speech Acts to conduct public relations and disseminate the accurate and factual information and news in order to enhance good understanding between the government and the crowd. Those indicated the spectator to do or not to do something that the state aimed for, which is beneficial to control the pandemic of the disease.

Keywords: 1. Speech Acts 2. Public Relation 3. COVID-19 4. Coronavirus 2019
5. COVID-19 Situation Administration CCSA

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในสาธารณรัฐประชาชนจีนช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 ขยายวงกว้างจนกลายเป็นภาวะการแพร่ระบาดใหญ่ทั่วโลกในประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อดังกล่าวครั้งแรกช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 ต่อมากระทรวงสาธารณสุขประกาศให้โรคดังกล่าวเป็นโรคติดต่อร้ายแรงช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ (Government Gazette, 2020) อย่างไรก็ตามสถานการณ์การแพร่ระบาดยังคงทวีความรุนแรงมากขึ้นรัฐบาลจึงประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคให้อยู่ในวงจำกัด และจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เรียกโดยย่อว่า ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 หรือ ศบค. ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากรัฐบาลไปยังประชาชนและชี้แจงวิธีปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเกี่ยวกับการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อดังกล่าว (Daily News, 2020) โดยศูนย์ดังกล่าวได้จัดแถลงข่าวทุกวัน เวลา 11.30 น. โดยประมาณ สามารถแบ่งการแถลงข่าวออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกเป็นการรายงานจำนวนผู้ติดเชื้อรายวันทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงมาตรการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ หรือการต่างประเทศ ส่วนช่วงที่สองเป็นการตอบคำถามผู้สื่อข่าวและประชาชนดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 นพ.ทวีศิลป์ : มาเรื่องแรกก่อนครับ สถานการณ์การติดเชื้อโคโรนา 2019 นะครับ ตอนนี้ประเทศไทยเรามีตัวเลขที่ค่อนข้างป่วยขึ้นมา 612 ราย นะครับ ตัวเลขยังต่ำกว่าความเป็นจริง อย่างที่บอกนะครับ มีผู้ป่วยยืนยัน 2,067 ราย วันนี้เพิ่มขึ้น 89 ราย และมีเสียชีวิตเพิ่มขึ้น 1 ราย รวมเป็น 20 ราย (แถลงข่าว ศบค. 4 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการรายงานสถิติผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) ประจำวันว่ามีจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นจำนวนเท่าใด เพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูลและสถานการณ์การแพร่ระบาดปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 2 นพ.ทวีศิลป์ : เพราะฉะนั้น เลข 2 หลักทั้งหลายเนี่ยยังไม่น่าพึงพอใจทั้งสิ้น ขอท่านทั้งหลายที่อยู่ในจังหวัดเหล่านี้ที่เรา เอ่ยนามนะครับ ขอได้ความร่วมมือของท่านพยายามร่วมมือกันเพื่อไม่ให้เกิดเชื้อรายใหม่ให้ได้นะครับ (แถลงข่าว ศบค. 4 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างที่ 2 แสดงให้เห็นว่า รัฐได้ขอร้องให้ประชาชนที่อยู่ในจังหวัดที่ได้กล่าวถึงไปก่อนหน้านี้ให้ความร่วมมือ ปฏิบัติตามที่รัฐแนะนำเพื่อไม่ให้เกิดผู้ติดเชื้อรายใหม่ขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ เหล่านั้น ทำให้รัฐสามารถควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคได้มากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 3 นพ.ทวีศิลป์ : ตอนนั้นก็จึงได้ส่งตรวจหาเชื้อผลก็ยืนยันว่าเป็นผู้ป่วยโควิด-19 อาการก็ ค่อย ๆ แยลง แล้วก็เสียชีวิตในวันที่ 20 เมษายนนะครับก็คือเมื่อวานนี้เอง นะครับ ขอแสดงความเสียใจกับทางญาติของผู้ป่วยด้วยนะครับ (แถลงข่าว ศบค. 22 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างที่ 3 รัฐได้กล่าวถึงรายละเอียดการเข้ารับการรักษาของผู้ติดเชื้อ COVID-19 จนกระทั่งเสียชีวิต รัฐจึงกล่าวถ้อยคำแสดงความเสียใจกับญาติผู้เสียชีวิตในการแถลงข่าวด้วย

ตัวอย่างการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า โรคระบาดดังกล่าวได้สร้างความหวาดกลัวและคร่าชีวิตผู้คนจำนวนมาก นับเป็นวิกฤตการณ์ระดับโลกที่ทุกประเทศต้องเร่งจัดการ ควบคุม และแก้ปัญหาให้สิ้นสุดโดยเร็ว และเมื่อพิจารณาการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 โดยใช้แนวคิดวัจนกรรมของ Searle (1976) ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่าแถลงข่าวดังกล่าวมิได้ปรากฏเพียงวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (ตัวอย่างที่ 1) เพื่อรายงานข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของการแถลงข่าวเท่านั้น ทว่ายังปรากฏวัจนกรรมกลุ่มอื่น อาทิ วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (ตัวอย่างที่ 2 และ 3) อีกด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่ารัฐใช้วัจนกรรมใดบ้างในการแถลงข่าวเพื่อจัดการแก้ไขและควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค เพราะเมื่อพิจารณาสถิติจำนวนยอดผู้ติดเชื้อของกรมควบคุมโรค (Department of Disease Control, 2020) ชี้ให้เห็นว่าจำนวนผู้ติดเชื้อเริ่มมีแนวโน้มลดลงหลังวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2563 การแถลงข่าวดังกล่าวจึงน่าจะเป็นกลไกสำคัญของภาครัฐเพื่อสร้างแนวปฏิบัติเดียวกันต่อการรับมือกับภาวะวิกฤตนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวัจนกรรมที่ใช้ในการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19

ขอบเขตการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลบทแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม - 30 เมษายน พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร โดยเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ www.youtube.com ช่อง “ไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล” ซึ่งเป็นช่องทางการเผยแพร่แถลงข่าวทางออนไลน์ของสำนักนายกรัฐมนตรี รวมบทแถลงข่าวทั้งสิ้นจำนวน 36 ฉบับ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. เก็บข้อมูลการแถลงข่าวเฉพาะที่เป็นภาษาไทยเท่านั้น ทั้งช่วงแถลงข่าวและช่วงตอบคำถาม อย่างไรก็ตาม ในช่วงตอบคำถาม ผู้วิจัยจะศึกษาวัจนกรรมจากผลการตอบคำถามเท่านั้น

2. ไม่เก็บข้อมูลการแสดงความคิดเห็นในช่องแสดงความคิดเห็น (comment)

จากนั้นจึงถ่ายทอดบทแถลงข่าว วิเคราะห์วัจนกรรมที่ใช้ในการแถลงข่าว สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย

แนวคิดเรื่อง “วัจนกรรม” (speech act) ของ Searle (1969) กล่าวว่า วัจนกรรม หมายถึง การกล่าวถ้อยคำเพื่อสื่อเจตนาบางประการของผู้พูด โดยวัจนกรรมแต่ละวัจนกรรมจะมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนเนื้อความ (propositional act) และส่วนเจตนา (illocutionary act) นอกจากนี้แต่ละวัจนกรรมจะประกอบไปด้วยเงื่อนไขวัจนกรรม 4 ประการ ได้แก่ 1. เงื่อนไขด้านเนื้อความ (propositional act) 2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory act) 3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity act) และ 4. เงื่อนไขความจำเป็น (essential act) ทั้งนี้ Searle (1976) ยังได้จำแนกวัจนกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (representatives) วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (directives) วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด (commissives) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressives) และวัจนกรรมกลุ่มที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Declarations) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดวัจนกรรมของ Searle (1969) มาใช้ในการวิเคราะห์เงื่อนไขวัจนกรรมที่รัฐบาลแถลงข่าวออกไปสู่ประชาชนว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง และจะได้นำแนวคิดเรื่องการจัดกลุ่มวัจนกรรมของ Searle (1976) มาจัดกลุ่มวัจนกรรมที่รัฐบาลแถลงข่าวต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เคยมีผู้ศึกษาไว้โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1. งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรม และ 2. งานวิจัยที่ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ดังนี้

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรม มีผู้ศึกษาโดยใช้แนวคิดวัจนกรรมของ Searle (1969; 1976) อยู่จำนวนหนึ่ง เช่น งานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมผ่านสื่อสาธารณะ ได้แก่ ประไพพรรณ พิงฉิม (Phingchim, 2016) ที่ศึกษาเรื่อง “เมื่อนักการเมืองไทยขอโทษ: การวิเคราะห์วัจนกรรมการขอโทษผ่านสื่อสาธารณะตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์” ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองไทยขอโทษผ่านสื่อสาธารณะหลากหลายช่องทาง และใช้กลวิธีการขอโทษหลากหลายกลวิธี อาทิ การแสดงการขอโทษ การยอมรับผิด การแก้ตัว ซึ่งการขอโทษของนักการเมืองมีความแตกต่างไปจากการขอโทษระหว่างบุคคลในแง่ของการยอมรับผิด แก้ตัว และหักล้างความผิดที่เกิดขึ้น

กรัณธรัตน์ หัสจำนงค์ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (Hassajamnon, & Liamprawat, 2019) ได้ศึกษา “การใช้วัจนกรรมในเพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ” ผลการศึกษาพบว่า เพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐพบวัจนกรรม 5 กลุ่มตามแนวคิดของ Searle (1976) โดยวัจนกรรมกลุ่มที่พบมากที่สุดคือวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าวและกลุ่มชี้แนะ พิมพ์ภา ไชยโชค และสาวิตรี คทวนิช (Chaiyachok, & Gadavanij, 2019) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวัจนกรรมในเพลงประท้วง (Protest Songs) ยอดนิยมตลอดกาล” ผลการศึกษาพบว่า เพลงประท้วงพบวัจนกรรมกลุ่มแสดงอารมณ์ความรู้สึกมากที่สุด เพื่อกระตุ้นให้ผู้ฟังมีอารมณ์ร่วมกับการเหตุการณ์และนำไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการต่อสู้และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (Liamprawat, 2020) ได้ศึกษา “วัจนกรรมในพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว” โดยผลการศึกษาพบว่า พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พบวัจนกรรมทั้ง 5 กลุ่ม โดยวัจนกรรมที่โดดเด่น คือ วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะที่เน้นความคิดต่อพสกนิกรเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตสำหรับงานวิจัยทางภาษาที่ศึกษาด้วยข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) ได้แก่ ธนพล เอกพจน์ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา

และ ปานปั้น ปลั่งเจริญศรี (Eakapont, Wongpinunwatana, & Plangcharoensri, 2020) ศึกษา “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู: การศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน” ผลการศึกษาพบถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนความเป็นข้าศึกศัตรู 44 ถ้อยคำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเชื้อไวรัสชนิดนี้มุ่งเข้ามารุกรานสร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ มนุษย์จึงต้องหาทางต่อสู้เพื่อให้อดพ้นจากภัยคุกคามของไวรัสชนิดนี้ ทั้งนี้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า คนไทยทำความเข้าใจไวรัสผ่านมโนทัศน์ศัตรูซึ่งรับรู้ได้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน

จากการทบทวนงานวิจัยเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่า งานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมในการแถลงข่าวมีเพียงงานวิจัยของประไพพรรณ พิงฉิม (Phingchim, 2016) เท่านั้น ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมอื่น ๆ ใช้กลุ่มข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป ขณะที่งานวิจัยที่ศึกษาด้วยข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) เบื้องต้นพบเพียงงานวิจัยเดียวซึ่งมุ่งเน้นไปที่การศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การแถลงข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) ยังไม่มีผู้ศึกษาไว้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวัจนกรรมที่พบในการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ว่ามีการใช้วัจนกรรมใดบ้างและวัจนกรรมเหล่านั้นมีผลต่อการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคได้อย่างไร

ผลการศึกษา

จากการศึกษาการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) พบกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าวตามแนวคิดของ Searle (1976) และยังประกอบไปด้วยวัจนกรรมต่าง ๆ อีก 3 กลุ่มปรากฏใช้ร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การแถลงข่าวเพื่อบริหารจัดการและควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ดังนี้

1. **วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (representatives)** เป็นวัจนกรรมสำคัญที่ปรากฏในการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการแถลงข่าวคือการชี้แจงข้อมูลการดำเนินงาน ข้อมูลโครงการ และกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ขององค์กรผ่านสื่อมวลชน เพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนในวงกว้างและในระยะเวลาที่รวดเร็ว (Public Relations Department, 2011: 1; Phanli, n.d.) วัจนกรรมกลุ่มนี้พบวัจนกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1.1 **วัจนกรรมการรายงาน (reporting)** เป็นวัจนกรรมที่ใช้เพื่อชี้แจงข้อมูล ข้อเท็จจริงให้ผู้ฟังทราบ โดยมีเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้ 1. เงื่อนไขเนื้อหาความ คือ การกระทำของผู้พูดที่จะกล่าวข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดพิสูจน์และยืนยันข้อเท็จจริงของข้อความนั้นได้ และข้อความนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้ฟังไม่รู้มาก่อนแล้ว 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดเชื่อในความจริงของข้อความ และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ ความเป็นจริงของข้อความ (ดัดแปลงมาจาก Searle, 1969: 66-67)

ผลการศึกษา พบว่า การแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ทุกครั้งจะปรากฏวัจนกรรมการรายงานเพื่อชี้แจงข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นให้ผู้ฟังได้รับทราบ ได้แก่ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นในประเทศและข้อมูลสถานการณ์โลก ได้แก่ จำนวนผู้ป่วยติดเชื้อทั้งผู้ป่วยใหม่และผู้ป่วยสะสม จำนวนผู้ป่วยที่รักษาหาย จำนวนผู้เสียชีวิต รวมถึง 2. มาตรการการบริหารจัดการของรัฐเพื่อควบคุมโรค

ตัวอย่างที่ 4 นพ.ทวีศิลป์ : ครบ กว้นนี้มาที่สถานการณ์เลยนะครบของประเทศไทยเราเนะครบ ในวันนี้มีรายใหม่ 50 ราย แล้วก็หายป่วย 1,013 ราย ผู้ป่วยสะสมเป็น 2,473 ราย เนะครบ มีเกิดขึ้นทั้งหมดใน 68 จังหวัดเนะครบ มีเสียชีวิตเพิ่มขึ้น 1 ราย (แถลงข่าว ศบค. 10 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 5 นพ.ทวีศิลป์ : เอาละครบ เดียวไปดูกรณีของสถานการณ์โลกเนะครบ วันนี้รายงานเมื่อ 10 โมงเช้า โดย Worldometer เนะครบ ซึ่งเป็นเว็บไซต์ทางด้านนี้ที่ตอนนี้เป็นที่อ้างอิงไปทั่วโลกแล้ว ของ South China Morning Post เนะครบ ก็พบว่า รายยืนยันตอนนี 1,800,000 กว่าคนเนะครบ แล้วก็เสียชีวิตไป 114,000 กว่ารายครบ (แถลงข่าว ศบค. 19 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างปรากฏวัจนกรรมการรายงานข้อมูลจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อทั้งผู้ป่วยใหม่ ผู้ป่วยสะสม ผู้ป่วยที่รักษาหาย และผู้เสียชีวิตทั้งในประเทศและทั่วโลก ประชาชนจะได้ทราบสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเป็นประจำทุกวัน ข้อมูลเชิงสถิติเหล่านี้นอกจากจะทำให้รัฐและประชาชนคาดการณ์แนวโน้มการแพร่ระบาดของโรคได้ แล้วยังนำไปสู่การกำหนดมาตรการ ตลอดจนการบริหารจัดการของรัฐ ปรากฏวัจนกรรมการรายงานมาตรการการบริหารจัดการของรัฐเพื่อควบคุมโรคดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6 วิษณุ : ผมอยากเรียนอย่างนั้นเนะครบ เวลาเราพูดกันถึงเรื่องปัญหาโรคระบาดโควิดนั้น รัฐบาลมี

มาตรการในเรื่องนี้อยู่ 3 มาตรการใหญ่ ๆ 1 ก็คือมาตรการในการตรวจโรคในการรักษาซึ่งเราเรียกว่ามาตรการการแพทย์หรือมาตรการด้านสาธารณสุข...มาตรการที่ 2 ก็คือมาตรการในด้านการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค...ส่วนมาตรการที่ 3 คือมาตรการในการเยียวยาฟื้นฟู แก้ไข (แถลงข่าว ศบค. 3 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 7 นพ.ทวีศิลป์ : มาถึงเรื่องของมาตรการการนำคนไทยที่ติดค้างกลับประเทศไทยนะครับ ในวันที่ 24 นะครับ คนไทยจะกลับมาจากญี่ปุ่น 31 คน นะครับ แล้วก็จากประเทศอินเดียจะกลับมานะครับในวันนี้ตอนบ่ายสามเศษ ๆ 171 คน ซึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์นะครับ แม่ชีและผู้ปฏิบัติธรรม...ก็นำเรียนว่าเป็นหน้าที่อีกภารกิจหนึ่งของ ศบค.ที่จะต้องดูแล นำคนไทยกลับมาจะกลับ...ก็จะดูแลท่านได้อย่างดี วางแผนต่าง ๆ ไว้อย่างดีนะครับ (แถลงข่าว ศบค. 24 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ใช้วัจนกรรมการรายงานเพื่อให้ข้อมูล ชี้แจงเกี่ยวกับการบริหารจัดการของรัฐ การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้ประชาชนปฏิบัติตามเพื่อควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค เช่น รัฐมีมาตรการในการตรวจรักษาอย่างไร มาตรการในการป้องกันการแพร่ระบาด มาตรการในการเยียวยา ฟื้นฟู แก้ไข ในตัวอย่างที่ 6 และมาตรการในการดูแล รองรับการเดินทางกลับเข้าประเทศของคนไทยในต่างแดน ซึ่งในตัวอย่างที่ 7 แสดงให้เห็นว่ารัฐมีการวางแผน มีการบริหารจัดการอย่างรอบด้าน

1.2 วัจนกรรมการยืนยัน (asserting) เป็นวัจนกรรมที่ใช้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวัจนกรรมดังต่อไปนี้ 1. เงื่อนไขเนื้อหา คือ การกระทำของผู้พูดที่จะเน้นย้ำความเป็นจริงของข้อความที่กล่าวออกไป 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดสามารถพิสูจน์ความเป็นไปได้ของสิ่งที่กล่าวได้ และผู้ฟังไม่ทราบสิ่งที่ผู้พูดกล่าวมาก่อน 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดเชื่อในความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ที่ผู้พูดกล่าว (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67)

ผลการศึกษาพบว่า เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกนี้ ย่อมสร้างความหวาดกลัวให้แก่ประชาชน ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 จึงใช้วัจนกรรมการยืนยันเพื่อสร้างความเชื่อมั่น โดยมักปรากฏถ้อยคำ “มั่นใจได้” “มั่นใจได้

100%”, “เชื่อแน่ว่า” ให้ประชาชนเชื่อมั่นและวางใจในการบริหารจัดการของรัฐ พร้อมปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐกำหนด ตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8 นพ.ทวีศิลป์ : ถ้า *rapid test* จะเอามาใช้ก็ได้ แต่ว่าวัตถุประสงค์ก็จะต้องเป็นอื่น ๆ ไปนะครับ เพราะฉะนั้นมั่นใจได้ว่าเราพยายามเลือกวิธีที่ดีที่สุดสำหรับคนไทย และเราก็ไม่ต้องห่วงว่าตรวจทั้งหมดนะครับ เราจะเฉพาะกลุ่มเพื่อที่จะลดค่าใช้จ่าย ลดการปนเปื้อน ลดการติดเชื้อ ลดความเสี่ยงของบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องเป็นเสี่ยงด้วย (แถลงข่าว ศบค. 11 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 9 นพ.ทวีศิลป์ : เพราะฉะนั้นท่านมั่นใจได้เลยนะครับว่าถ้าโรงแรมนั้นผ่านการประเมินของทางกระทรวงสาธารณสุขแล้วก็ฝ่ายมั่นคงต่าง ๆ แล้วเนี่ย มั่นใจได้ 100% ว่าชุมชนแถวนั้นไม่มีโอกาสที่จะติดแน่นอน (แถลงข่าว ศบค. 19 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 10 นพ.ทวีศิลป์ : เราใช้ตัวเลขสถานการณ์เป็นตัวที่จะกำหนดมาตรการต่าง ๆ ก็เชื่อแน่ว่า ถ้าการประกาศพรก.ฉุกเฉินนี้เกิดขึ้นแล้วทุกคนให้ความร่วมมือจะครบ มันจะส่งผลหลังจากที่เราประกาศไป 7 วัน ต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่นะครับ (แถลงข่าว ศบค. 29 มี.ค. 63)

ตัวอย่างที่ 8-9 ปรากฏวัจนกรรมการยืนยัน ดังถ้อยคำ “เพราะฉะนั้นมั่นใจได้ว่า...”, แสดงความเชื่อมั่นว่าวิธีการตรวจหาเชื้อของภาครัฐเป็นวิธีการที่เหมาะสม และถ้อยคำ “เพราะฉะนั้นท่านมั่นใจได้เลยนะครับว่า...มั่นใจได้ 100%” ยืนยันว่าประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ใกล้โรงแรมซึ่งเป็นสถานที่กักตัวจะมีความปลอดภัย ไม่มีโอกาสที่จะติดเชื้อโรคจากผู้มาที่ตัวอย่างแน่นอน ส่วนตัวอย่างที่ 10 ปรากฏถ้อยคำ “เชื่อแน่ว่า...” แสดงความเชื่อมั่นว่าหากประชาชนปฏิบัติตามมาตรการที่รัฐกำหนดไว้อย่างเคร่งครัดก็จะสามารถควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคได้

2. วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (directive) ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ใช้วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะเพื่อให้ประชาชนกระทำหรือไม่กระทำการบางอย่าง ดังปรากฏวัจนกรรมต่อไปนี้

2.1 วัจนกรรมการขอร้อง (requesting) เป็นวัจนกรรมที่รัฐใช้เพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนให้ปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐต้องการ โดยแสดงให้เห็นความจำเป็นว่าหากประชาชนให้ความร่วมมืออย่างเคร่งครัด ก็จะทำให้รัฐสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้ การขอความร่วมมือ ทำให้ประชาชนไม่รู้สึกเหมือนถูกบังคับ และยังรู้สึกมีทางเลือก

วัจนกรรมการขอร้องประกอบด้วยเงื่อนไขวัจนกรรม ได้แก่ 1. เงื่อนไขเนื้อความ คือ การกล่าวถึงการกระทำของผู้ฟังในอนาคต 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังสามารถกระทำตามสิ่งที่ขอความร่วมมือได้ และเป็นสิ่งที่ผู้ฟังจะไม่กระทำอยู่ก่อนแล้ว 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดมีความตั้งใจจริงที่จะให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้น และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ ความพยายามของผู้พูดที่จะให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้น (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67)

ผลการศึกษาพบว่า รัฐใช้วัจนกรรมขอร้องเพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนให้ปฏิบัติตามดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 11 นพ.ทวีศิลป์ : ท่านทั้งหลายที่อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ เหล่านี้ขอความร่วมมือท่านให้ความร่วมมือกับฝ่ายปกครองนะครับ เพราะว่าท่านมีความสำคัญสูงสุด ไม่ได้เป็นเพียงแค่การแพร่ระบาดโรคนะครับ ตัวท่านเองถ้าให้ความร่วมมือท่านเองก็จะปลอดภัยด้วยนะครับ (แถลงข่าว ศบค. 28 มี.ค. 63)

ตัวอย่างที่ 12 นพ.ทวีศิลป์ : ขอให้ประชาชน ขอให้เจ้าเมืองทั้งหลายเนี่ยดูแลเมืองของตัวเองให้ดีนะครับ เพื่อที่จะไม่ให้ไวรัสเข้าไปในเมืองของท่านได้ (แถลงข่าว ศบค. 6 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 13 นพ.ทวีศิลป์ : ผมเห็นจำนวนคนที่ยืนแออัดกันอยู่อย่างนี้แล้วเนี่ย มันมีความเสี่ยงมากทีเดียวครับ มันต้องขอเลยนะครับว่า ถ้าท่านผู้ที่มีใจเป็นกุศลใจเป็นบุญอยากจะทำบริจาคให้กับพี่น้องประชาชน ท่านต้องมีระบบที่ดีด้วยครับ (แถลงข่าว ศบค. 18 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำ “ขอความร่วมมือ” “ขอให้” “ขอเลย” แสดงวัจนกรรมการขอร้องอย่างชัดเจน สังเกตว่าการขอร้องนี้จะควบคู่กับการแสดงเหตุผลเสมอ เหตุผลอันแสดงให้เห็นประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการปฏิบัติตาม หรือแสดงให้เห็นความสำคัญของการร่วมมือจากประชาชนเหล่านี้เองจะเป็นสิ่งจูงใจหรือชี้แนะให้ประชาชนปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐต้องการ อย่างไรก็ตาม บางครั้งอาจไม่ปรากฏถ้อยคำแสดงการขอร้องอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างที่ 14-15

ตัวอย่างที่ 14 นพ.ทวีศิลป์ : สิ่งหนึ่งที่อยู่ในกรอบสีแดงข้างล่างลงมาก็คือคนไทยเดินทางมาจากต่างประเทศ ตรงนี้ถึงต้องเน้นย้ำว่าทางศูนย์ต้องมีมาตรการออกมาคนไทยเดินทางจากต่างประเทศแล้ว ทำให้เกิดการติดเชื้อเพิ่มเติมขึ้นมา... แนวโน้มตรงนี้แหละครับที่เราจะต้องมาช่วยกันป้องกันคนอื่น ๆ ที่อยู่ในประเทศจากการนำเข้าเชื้อมาจากต่างประเทศ

ทำไมถึงมีเหตุมีผลที่จะต้องทำ State Quarantine (แถลงข่าว ศบค. 6 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 15 นพ.ทวีศิลป์ : แต่ขณะเดียวกันการมีเกราะป้องกันซัก 3-4 ข้ออย่างนี้ ตั้งแต่ตัวบุคคลนะครับ จังหวัดเอ่อ รอบชายแดน แล้วก็ทุกคนร่วมมือกันกับมาตรการฉุกเฉินที่วันนี้เราก็จะชนะครับ (แถลงข่าว ศบค. 9 เม.ย. 63)

จากตัวอย่าง 14-15 แม้ไม่ปรากฏถ้อยคำแสดงการขอร้อง แต่จากตัวอย่างที่ 14 กล่าวถึงแนวโน้มการติดเชื้อเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นสถานการณ์เลวร้ายลง ประชาชนจึง “ต้องช่วยกันป้องกัน” ส่วนตัวอย่างที่ 15 ใช้โครงสร้างประโยคแบบเหตุผล “ทุกคนร่วมมือกัน...เราก็จะชนะ” แสดงให้เห็นว่าประชาชนเป็นกำลังสำคัญ ความร่วมมือของประชาชนจะทำให้การแพร่ระบาดของโรคนี้คลี่คลายลงได้ แต่หากประชาชนไม่ร่วมมือกันก็จะทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเลวร้ายลง นอกจากนี้ บางครั้งการขอร้องอาจปรากฏในลักษณะถ้อยคำแสดงการถาม เช่น

ตัวอย่างที่ 16 นพ.ทวีศิลป์ : พิคสูงสุดไปอยู่ที่วันที่ 29 แล้วเพิ่งจะลดลงมาก็ยังไม่เท่ากับก่อนหน้านี้ก็คือตั้งแต่วันที่ 10 ต้น ๆ ซึ่งน้อยกว่านี้เยอะ เราจะต้องทำอะไรมากกว่านี้หรือเปล่าครับคนกรุงเทพมหานคร (แถลงข่าว ศบค. 31 มี.ค. 63)

ตัวอย่าง 16 รัฐต้องการให้ประชาชนให้ความร่วมมือกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรค อย่างไรก็ตาม การขอความร่วมมือในที่นี้ไม่ได้ใช้ถ้อยคำแสดงการขอร้องโดยตรงไปตรงมา หากแต่ใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อกระตุ้น เรียกร้องให้ประชาชนนึกคิดและตระหนักว่าตนต้องร่วมมือปฏิบัติตามที่รัฐต้องการมากกว่าที่เป็นอยู่

2.2 วัจนกรรมการแนะนำ (recommending) เป็นวัจนกรรมที่ใช้เพื่อแนะนำวิธีการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโรค โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้ 1. เงื่อนไขเนื้อความ คือ การกล่าวถึงการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดเชื่อว่าสิ่งที่กล่าวออกไปจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง และสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ฟังจะไม่กระทำเองอยู่ก่อนแล้ว 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังจะได้ประโยชน์จากสิ่งนั้น และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ ความพยายามของผู้พูดที่จะแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่กล่าวออกไปนั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67) ผลการศึกษาพบว่า รัฐใช้วัจนกรรมนี้เพื่อแนะนำให้ประชาชนปฏิบัติตนเพื่อเป็นผลดีต่อการควบคุมสถานการณ์

การแพร่ระบาดของโรคดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 17 นพ.ทวีศิลป์ : ท่านผู้ชมครับตอนนี้เราจะเห็นหลายคนใช้ทั้งเฟซบุ๊กหรือว่าเป็นหน้ากากใส... แต่ต้องใช้ร่วมกันกับหน้ากากผ้าด้วยนะครับ เพื่อที่จะได้เป็นการปกป้องได้เต็มที่เห็นหลายคนใช้เฉพาะแค่หน้ากากใสอย่างเดียว มันจะไม่ได้ช่วยในการที่จะทำให้การลดการติดเชื้อนะครับ เพราะว่ามันจะมีช่องทางที่ทำให้หน้ากากออกไปได้นะครับ เอ้อ หมายถึง สารคัดหลั่งออกไปได้นะครับ (แถลงข่าว ศบค. 24 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 18 นพ.ทวีศิลป์ : พอมานับสัปดาห์ที่ 15 นั้นหมายถึงว่าต้นเดือนเมษายนนี้นะครับคือกลุ่มสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ป่วยรายยืนยันก่อนหน้านี้ จาก 7, 63, 211, 317 เหลือ 83 ลดลงชัดเจนครับ ถ้าท่านดูแลกัน กลุ่มนี้อย่างที่บอกนะครับว่า อยู่บ้านเดียวกันก็ติดนะครับ เพราะฉะนั้นต้องห่างรักษาระยะห่างกันอย่างน้อย 2 เมตร ถึงอยู่บ้านเดียวกันและใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา (แถลงข่าว ศบค. 7 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 19 นพ.ทวีศิลป์ : 3 รายใน 4 รายสูงอายุทั้งสิ้นนะครับ 72, 84, 84 รายที่เสียชีวิตนี้มีทั้งโรคประจำตัวแล้วก็สูงอายุ ถึงได้บอกนะครับว่าตอนนี้แล้วโดยเฉพาะเดือนนี้เข้าสู่เทศกาลสงกรานต์ ถ้าท่านเป็นลูกกตัญญู สิ่งที่ท่านควรทำคือไม่ควรเข้าไปใกล้พ่อแม่คนที่สูงอายุหรือว่าปู่ย่าตายายที่สูงอายุ นะครับ เพราะว่าเค้ามีความเสี่ยงสูงมาก (แถลงข่าว ศบค. 3 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 17-19 แนะนำวิธีการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ดังตัวอย่างที่ 17 แนะนำวิธีการใช้เฟซบุ๊กที่ถูกต้อง เนื่องจากมีประชาชนรวมทั้งสื่อมวลชนที่ยังใช้เฟซบุ๊กไม่ถูกวิธี ตัวอย่างที่ 18 แนะนำวิธีการปฏิบัติตนสำหรับการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ส่วนตัวอย่างที่ 19 กรณีนี้เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคยังไม่คลี่คลาย ช่วงสงกรานต์ประชาชนจะเดินทางกลับภูมิลำเนาไปอยู่กับครอบครัวซึ่งมักจะมีผู้สูงอายุอยู่ด้วย กลุ่มผู้สูงอายุนี้เองเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อและเสียชีวิต รัฐจึงแนะนำให้ สิ่งใดควรหรือไม่ควรปฏิบัติ จะเห็นว่าจรรยาบรรณแนะนำเหล่านี้เป็นการแนะนำอย่างมีเหตุผลโดยการให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรค

2.3 วัจนกรรมการตำหนิ (complaining) เป็นวัจนกรรมที่ใช้เพื่อกล่าวถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของประชาชนบางกลุ่ม และแนะนำเพื่อให้กระทำหรือไม่กระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งอีกในอนาคต โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวัจนกรรมต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อหา คือ การกล่าวถึงการกระทำของผู้ฟัง

ในอดีต 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำของผู้ฟังจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และต้องการให้ผู้ฟังปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น โดยที่ผู้ฟังไม่ทราบว่าการกระทำของตนเองจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดไม่พอใจต่อการกระทำของผู้ฟัง และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ การแสดงออกถึงความไม่พอใจของผู้พูด (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67) เหตุที่ผู้วิจัยจัดจรรยาบรรณการตำหนิให้อยู่ในกลุ่มวัจนกรรมขึ้นนี้ เนื่องจากเห็นว่า รัฐมีวัตถุประสงค์ที่จะตำหนิเพื่อแนะนำความบางอย่างให้กับประชาชนปฏิบัติตาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 20 นพ.ทวีศิลป์ : ศาสนกิจที่มาเลเซียจำนวน 132 คนติดเชื้อไป 47 คน เสียชีวิตไป 4 คน ต้อง quarantine คนไปกว่าพันคน หมายถึงว่าคนเหล่านี้ต้องอยู่ในพื้นที่จำกัดจะอยู่บ้านจะอยู่อะไรก็หลาย ตอนนี้ที่เสียกำลังงานเสียกำลังคนไปอีกพันกว่าคนนะครับผู้ติดเชื้อแล้วก็มีมีการปกปิดอาการแล้วก็แอบเดินทางกลับมาซึ่งตอนนี้มีความเสี่ยงอย่างสูงมาก (แถลงข่าว ศบค. 2 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 21 นพ.ทวีศิลป์ : ความเสี่ยงตอนนี้เกิดขึ้นกับกลุ่มเล็ก ๆ ย่อย ๆ นี่แหละครับ ที่ไปกึ่งเหล้ากัน คุยกันอยู่ตามร้านเล็ก ๆ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีการให้หนึ่งทานกันแล้วแต่ว่าก็ไปยืนเกาะกลุ่มกัน ไปนั่งยอง ๆ กันนะครับ แล้วก็กึ่งเหล้ากัน อย่างนั้นเนี่ย ยังเห็นได้อยู่ทั่วไป ซึ่งตรงนี้ก็ถือว่าเป็นความเสี่ยงสูงมาก ๆ ไม่ได้ผิดที่ร้าน แต่ผิดที่คนนะครับ (แถลงข่าว ศบค. 10 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 20-21 ปรากฏวัจนกรรมการตำหนิผู้ติดเชื้อที่ปกปิดข้อมูล ทำให้บุคลากรทางการแพทย์และประชาชนเสี่ยง ต้องกักตัวเป็นจำนวนมาก เสียกำลัง เสียทรัพยากรบุคคลที่จะปฏิบัติงาน ในตัวอย่างที่ 20 และการกล่าวตำหนิประชาชนบางกลุ่มที่ยังไม่ยอมปฏิบัติตามมาตรการรัฐ ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อตนเองและผู้อื่นด้วย ในตัวอย่างที่ 21

3. วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด (commissives) ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ใช้วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด เพื่อแสดงให้ประชาชนเห็นว่ารัฐจะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง หากประชาชนปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐต้องการ ดังปรากฏวัจนกรรมต่อไปนี้

3.1 วัจนกรรมการสัญญา (promising) เป็นวัจนกรรมที่ใช้เพื่อขอให้ปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐต้องการ โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวัจนกรรมดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อหา คือ การกล่าวถึงการกระทำของผู้พูดในอนาคต 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือผู้พูดเชื่อว่าสามารถกระทำตามสิ่งที่ตนเองกล่าวไว้ได้

และผู้ฟังจะเห็นประโยชน์จากการกระทำตาม 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำตาม โดยกล่าวถึงการกระทำของผู้พูดในอนาคต และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ ความพยายามของผู้พูดที่จะกระทำตามสิ่งที่ตนกล่าวออกไป (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67) วัจนกรรมนี้แตกต่างจาก วัจนกรรมการขอร้องที่ผ่านมา เนื่องจากมิได้เป็นเพียงการขอให้ร่วมมือ ขอให้ปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐต้องการ ทว่ายังมีเงื่อนไขการปฏิบัติและการให้คำมั่นสัญญาจากรัฐว่า หากประชาชนปฏิบัติตามแล้วนั้น ประชาชนจะได้ประโยชน์อย่างไร รัฐจะให้สิ่งใดกับประชาชน โดยมีปรากฏในรูปแบบโครงสร้างประโยคเงื่อนไข “ถ้า...จะ...” และ “ถ้า...ก็...ไม่...” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 22 นพ.ทวีศิลป์ : ต้องเป็น New Normal ต้องเป็นคำปกติใหม่ คือ หน้ากากอนามัยตลอดเวลา นะครับ แล้วก็เรื่องของ การล้างมือตลอดเวลา ไปในพื้นที่ที่มีความห่าง Social Distancing ตลอดเวลา ถ้าท่านทำได้อย่างนี้ ผ่อนคลายจะเกิดขึ้นได้แน่นอนนะครับ ต้องช่วยกันนะครับ อยู่ที่ตัวท่านเอง ไม่ได้อยู่ที่ภาครัฐหรือใครเลยนะครับว่าถ้าจะผ่อนคลายนะใครต้องเป็นคนเริ่มทำ (แถลงข่าว ศบค. 17 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 23 นพ.ทวีศิลป์ : มาตรการต่าง ๆ จะแปรเปลี่ยนไปตามข้อมูลนำเข้าของกระทรวงสาธารณสุขนะครับ ถ้าท่านผู้ชมผู้ฟัง ประชาชนให้ความร่วมมือ ตัวเลขมันลดลง มาตรการก็ไม่เพิ่มเติม (แถลงข่าว ศบค. 31 มี.ค. 63)

ตัวอย่างที่ 24 นพ.ทวีศิลป์ : ถ้าท่านให้ความร่วมมือ เราคงไม่ต้องมีมาตรการอะไรที่เข้มไปกว่านี้ แต่ถ้าตัวเลขต่าง ๆ เหล่านี้ถูกรายงานขึ้นมาแล้ว ก็เห็นความไม่เรียบร้อยของท่าน นะครับ เราคงต้องมีมาตรการเพิ่มเติมขึ้นมา (แถลงข่าว ศบค. 7 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างที่ 22 จะเห็นว่าวัจนกรรมการสัญญา มีเงื่อนไขว่าหากประชาชนปฏิบัติตามมาตรการที่รัฐกำหนด เช่น สวมหน้ากากอนามัยและเว้นระยะห่างทางสังคมอย่างเคร่งครัด รัฐจะผ่อนคลามาตรการต่าง ๆ ที่มีอยู่ เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 23 มีเงื่อนไขว่าหากประชาชนให้ความร่วมมือ จนทำให้จำนวนตัวเลขผู้ติดเชื้อลดลง ก็จะไม่มีการเพิ่มมาตรการอื่นตามมา ส่วนตัวอย่างที่ 24 สัญญาดังกล่าวก็มีเงื่อนไขว่า หากประชาชนให้ความร่วมมืออย่างดี ก็จะไม่มีการเพิ่มมาตรการอื่นเพิ่มขึ้น แต่หากประชาชนไม่ปฏิบัติตามจนทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคมากขึ้น รัฐก็จะเพิ่มมาตรการอย่างแน่นอน การกล่าวสัญญากับประชาชนนี้ นัยหนึ่งอาจทำให้ประชาชนยินยอม

พร้อมใจที่จะปฏิบัติตาม “คำสัญญา” เพื่อให้ปัญหาที่เกิดขึ้น อยู่บรรเทาเบาบางลงโดยเร็วและจะทำให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตแบบปกติได้โดยเร็ว

3.2 วัจนกรรมการขู่ (threatening) เป็นวัจนกรรม ที่รัฐใช้ในการแถลงข่าวเพื่อให้ประชาชนเกิดความเกรงกลัว เพื่อควบคุมประชาชนให้ปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐต้องการ โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้ 1. เงื่อนไขเนื้อความ คือ การกล่าวถึงการกระทำของผู้พูดในอนาคต 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำในอดีตของผู้ฟังเป็นสิ่งที่ไม่ดี และผู้พูดเชื่อว่าสามารถทำให้ผู้ฟังกลัวเพื่อเปลี่ยนแปลงการกระทำของผู้ฟังได้ 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำตาม โดยกล่าวถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้ฟังในอนาคต และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ ความพยายามของผู้พูดที่จะทำให้ผู้ฟังกลัวและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67)

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อรัฐเห็นว่าประชาชนได้กระทำ พฤติกรรมบางอย่างอันจะส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม จึงจำเป็นต้องใช้การขู่เพื่อให้ประชาชนเกรงกลัวและไม่กระทำพฤติกรรมเช่นนั้นอีก ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 25 พล.ต.ท. ปิยะ : ท่านผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติได้สั่งการไปยังพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีอย่างเฉียบขาด ในกรณีที่ว่ากระทำความผิดนั้นโทษแรงนะครับ จำคุกไม่เกิน 7 ปี ปรับไม่เกิน 140,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ประการสำคัญครับ เสนอให้รีบของกลางด้วย (แถลงข่าว ศบค. 1 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 26 พล.ต.ท. ปิยะ : การไปมั่วสุมในที่แออัด ผิด พ.ร.บ. โรคติดต่ออันที่สอง บางทีขอโทษนะครับ อาจจะมีเรื่องอื่น ๆ อีก เสพยาเสพติดมีอะไรต่าง ๆ นั้น 3-4 ข้อหาโดนหมด แล้วที่ทราบมีหลายกรณีที่ผ่านมาไม่กี่วันเนี่ยครับ ทั้งตำรวจอัยการก็ได้เสนอส่งฟ้องต่อศาล ขอให้ลงโทษในทุกกฎหมายในทุกกรณี ศาลเองก็ได้มีการลงโทษไปแล้วนะครับ ไม่มีการรอลงอาญาด้วยครับ (แถลงข่าว ศบค. 3 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างที่ 25-26 ปรากฏวัจนกรรมการขู่โดยการอ้างถึงตัวบทการลงโทษทางกฎหมาย ว่าหากประชาชนไม่ปฏิบัติตาม ฝ่าฝืน จะถูกลงโทษหรือดำเนินการทางกฎหมายทันที อาทิ “ดำเนินคดีอย่างเฉียบขาด” ในตัวอย่างที่ 25 และ “ลงโทษตามกฎหมายทุกกรณี ไม่รอลงอาญา” ในตัวอย่างที่ 26

4. วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressives) ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ใช้วัจนกรรมกลุ่มแสดง

ความรู้สึกเพื่อแสดงความรู้สึกบางอย่างต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังปรากฏวจนกรรมต่อไปนี้

4.1 วจนกรรมการขอบคุณ (thanking) เป็นวจนกรรมที่ใช้เพื่อแสดงความซาบซึ้งต่อการกระทำบางอย่าง โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวจนกรรม คือ 1. เงื่อนไขเนื้อความ คือ การกล่าวถึงการกระทำของผู้ฟังในอดีต 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำของผู้ฟังเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดรู้สึกซาบซึ้งในการกระทำของผู้ฟัง และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ การแสดงออกของผู้พูดว่าซาบซึ้งต่อการกระทำของผู้ฟัง (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67) ผลการศึกษาพบว่า จากการที่ประชาชนให้ความร่วมมือปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐต้องการจนทำให้การควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รัฐจึงกล่าวขอบคุณประชาชน นอกจากนี้ การขอบคุณยังใช้เพื่อเป็นการยุติการแถลงข่าวด้วย โดยมีักปรากฏถ้อยคำ “ขอบพระคุณ” “กราบขอบพระคุณ” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 27 นพ.ทวีศิลป์ : ยังไงก็ตามแต่ตอนนี้เอาข่าวตรงนี้เป็นข่าวดีให้ได้เป็นกำลังใจกับทุก ๆ ท่านที่ขอบพระคุณที่เสียสละในการที่จะอยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ เราก็เห็นตัวเลขสองหลักซึ่งเป็น 15 รายในวันนี้ที่เห็นอย่างนั้นครับ ก็ต้องขอบพระคุณทุกท่านนะครับ (แถลงข่าว ศบค. 22 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 28 นพ.ทวีศิลป์ : โฉมใหม่ของเราที่จะต้องปรับปรุงไปนั้นก็พัฒนาเพื่อจะช่วยให้ท่านได้อยู่ได้อย่างมีความสุขในช่วงของวิกฤตอย่างนั้นครับ กราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ได้ติดตามในช่วงเวลานี้ตลอดมานะครับ กราบขอบพระคุณครับ (แถลงข่าว ศบค. 30 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 27-28 ปรากฏวจนกรรมการขอบคุณกับประชาชนว่าได้ปฏิบัติตนอย่างดีจนเกิดผลดีในการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ติดเชื้อที่พบในวันดังกล่าวคือ 15 คนเป็นผลมาจากการให้ความร่วมมือของประชาชน ในตัวอย่างที่ 27 และใช้วจนกรรมการขอบคุณกับประชาชนที่ให้ความสนใจและติดตามรับฟังการแถลงข่าวเพื่อยุติการแถลงข่าว ในตัวอย่างที่ 28

4.2 วจนกรรมการขอโทษ (apologizing) เป็นวจนกรรมที่รัฐใช้เพื่อแสดงความสำนึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวจนกรรมดังนี้ 1. เงื่อนไขเนื้อความ คือ การกล่าวถึงการกระทำของผู้พูดในอดีต 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำของผู้พูดส่งผลกระทบในเชิงลบ

ต่อผู้ฟัง 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดรู้สึกผิดต่อผู้ฟังอย่างแท้จริง และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ ความพยายามที่จะแสดงความสำนึกผิดต่อผู้ฟัง (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67) เนื่องจากพบว่าบางครั้งรัฐได้มีมาตรการบางอย่างและกระทบต่อประชาชน รัฐจึงจำเป็นต้องขอโทษ เพื่อรักษาสัมพันธภาพระหว่างภาครัฐซึ่งเป็นผู้แถลงข่าวกับประชาชน ซึ่งเป็นผู้ชมเอาไว้อย่างมีปรากฏถ้อยคำ “ขออภัย” “ขอกราบอภัย” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 29 นพ.ทวีศิลป์ : ผมก็ขอเรียนให้ทราบตรงนี้ว่าตัวเลขสต็อก 200 ล้านชิ้นนั้นไม่มี แล้วก็ไม่ได้เป็นอยู่นะครับ ก็ถ้าหากว่ามีความคลาดเคลื่อนประการใดจากการสื่อสารก็ต้องขออภัยพี่น้องสื่อมวลชนแล้วก็พี่น้องประชาชนด้วย (แถลงข่าว ศบค. 30 มี.ค. 63)

ตัวอย่างที่ 30 นพ.ทวีศิลป์ : ในนามของโฆษก ศบค. ต้องขอกราบอภัยนะครับกับคนไทยทั้งหลายที่ต้องติดค้างอยู่ทางต่างประเทศ (แถลงข่าว ศบค. 5 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า รัฐขอโทษต่อประชาชนที่ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในตัวอย่างที่ 29 และทำให้เกิดความเดือดร้อนไม่สามารถเดินทางเข้าประเทศได้ในตัวอย่างที่ 30

4.3 วจนกรรมการแสดงความเสียใจ (expressing condolences) เป็นวจนกรรมที่ปรากฏเมื่อเกิดกรณีการเสียชีวิตจากเชื้อ โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวจนกรรม คือ 1. เงื่อนไขเนื้อความ คือ การกล่าวถึงเหตุการณ์หรือการกระทำที่เกี่ยวกับผู้ฟัง 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดเชื่อว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบเชิงลบทางด้านจิตใจต่อผู้ฟัง 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดรู้สึกเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ การแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67) จากการศึกษาพบตัวอย่างการแสดงความเสียใจ โดยมีักปรากฏถ้อยคำ “ขอแสดงความเสียใจ” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 31 นพ.ทวีศิลป์ : ผู้ป่วยมีอาการไม่ดีขึ้นแล้วก็รู้สึกตัว และเสียชีวิตในวันที่ 8 เมษายนนะครับ ก็ต้องขอแสดงความเสียใจกับญาติทั้ง 2 รายนี้ด้วยนะครับ (แถลงข่าว ศบค. 9 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 32 นพ.ทวีศิลป์ : ครบ 40 รายกันในวันนี้ก็ต้องขอแสดงความเสียใจกับญาติผู้ป่วย ผู้ที่เสียชีวิตด้วยทุกท่านนะครับ (แถลงข่าว ศบค. 13 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างที่ 31-32 ปรากฏวจนกรรมการแสดงความเสียใจต่อญาติผู้เสียชีวิตในวันที่มีรายงานยอดผู้เสียชีวิต

4.4 วัจนกรรมการชื่นชม (admiring) เป็นวัจนกรรมที่รัฐใช้เพื่อทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อประชาชนและพึงใจที่จะปฏิบัติตามที่เคยกระทำมาแล้วต่อไป โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้ 1. เงื่อนไขเนื้อหาความ คือ การกล่าวถึงเหตุการณ์หรือการกระทำในอดีตของผู้ฟัง 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดเชื่อว่าเหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดขึ้น เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังและผู้อื่น 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดรู้สึกชื่นชมต่อเหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดขึ้นจริง ๆ และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ การแสดงความชื่นชมต่อเหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดขึ้น (ดัดแปลงจาก Searle, 1969) จากการศึกษาพบการใช้วัจนกรรมการชื่นชม โดยมีปรากฏถ้อยคำ “ชม” “ขอชื่นชม” “ต้องชม” “ต้องขอชื่นชม” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 33 นพ.ทวีศิลป์ : 9 จังหวัดยังไม่ได้มีการรายงานในการรับผู้ป่วย ก็ต้องขอชื่นชม แล้วก็ขอท่านได้ช่วยดูแลกันทั้งจังหวัดด้วยนะครับ เพื่อให้เป็นจังหวัดที่ยังเป็นสีเขียวอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ นะครับ และนานที่สุดเท่าที่จะนานได้นะครับ (แถลงข่าว ศบค. 11 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 34 นพ.ทวีศิลป์: ชมภาคเหนือนะครับ 2 ช่องแรกไม่มีเลยนะครับ 2 ช่องข้างบนเนี่ย ตอนนี้อากาศเหนือเกือบ ๆ ทุกจังหวัดลงมายุ่งที่ 14-28 วัน 20 มากกว่า 28 วัน... ต้องชมทั้งภาคเลยนะครับว่า สามารถบริหารจัดการเรื่องนี้ต่าง ๆ ได้ดี (แถลงข่าว ศบค. 25 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 33-34 แสดงให้เห็นว่า ผู้แถลงข่าวได้กล่าวชมประชาชนที่ปฏิบัติตามอย่างดีจนไม่มีรายงานจำนวนผู้ติดเชื้อในจังหวัดนั้น ๆ หรือการปฏิบัติตามดีจนไม่มีรายงานจำนวนผู้ติดเชื้อในช่วงเวลาหลายวันที่ผ่านมา

4.5 วัจนกรรมการแสดงความยินดี (congratulating) เป็นวัจนกรรมที่รัฐใช้เพื่อแสดงความรู้สึกอันน่ายินดีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับประชาชนและการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคในประเทศ บางครั้งรวมถึงสถานการณ์โลกด้วย โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวัจนกรรม คือ 1. เงื่อนไขเนื้อหาความ คือ การกล่าวถึงเหตุการณ์ในอดีตที่เกี่ยวกับผู้ฟัง 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดเชื่อว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องน่ายินดีกับผู้ฟัง 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดรู้สึกพอใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ 4. เงื่อนไขความครบถ้วน คือ การแสดงความพอใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67) จากการศึกษาพบว่ารัฐใช้วัจนกรรมแสดงความยินดี โดยมีปรากฏถ้อยคำ “ขอแสดงความยินดี” “ชื่นใจ” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 35 นพ.ทวีศิลป์ : แล้วก็หายกลับบ้านไปแล้ว 1, 405 รายนะครับ ก็ขอแสดงความดีใจกับครอบครัวทุกท่านด้วยนะครับ (แถลงข่าว ศบค. 14 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 36 นพ.ทวีศิลป์ : มีตัวเลขอีกตัวเลขหนึ่งครับวันนี้ที่ชื่นใจอีกเหมือนกันไม่ต้องรายงานผู้ป่วยที่เสียชีวิตเลยนะครับยังเป็นศูนย์อยู่เพราะฉะนั้นสะสมอยู่ที่ 47 รายนะครับ (แถลงข่าว ศบค. 19 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 35-36 เห็นได้ว่า ผู้แถลงข่าวได้กล่าวถึงเรื่องราวอันเป็นที่น่ายินดีสำหรับประชาชน โดยในตัวอย่าง 35 เป็นการแสดงความยินดีกับญาติผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาจนหายดีแล้ว ส่วนตัวอย่าง 36 เป็นการกล่าวถึงเรื่องราวอันน่ายินดีว่าไม่มีรายงานผู้ป่วยเสียชีวิตเกิดขึ้นในวันดังกล่าว

4.6 วัจนกรรมการอวยพร (blessing) เป็นวัจนกรรมที่รัฐใช้เพื่อแสดงความปรารถนาดีต่อประชาชน โดยประกอบด้วยเงื่อนไขวัจนกรรมดังนี้ 1. เงื่อนไขเนื้อหาความ คือ การกล่าวถึงเหตุการณ์ในอนาคตเกี่ยวกับผู้ฟัง 2. เงื่อนไขเบื้องต้น คือ ผู้พูดเชื่อว่าเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง 3. เงื่อนไขความจริงใจ คือ ผู้พูดมีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง และ 4. เงื่อนไขจำเป็น คือ การแสดงความปรารถนาดีให้กับผู้ฟัง (ดัดแปลงจาก Searle, 1969: 66-67) จากการศึกษาพบว่ารัฐใช้วัจนกรรมการอวยพร โดยมีปรากฏถ้อยคำ “ขอให้” ร่วมกับถ้อยคำอวยพร ตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 37 นพ.ทวีศิลป์ : ครับ ขอให้ทุกคนสุขภาพดี และมีความสุขในวันสงกรานต์และก็เทศกาลครอบครัวอย่างนั้นะครับ กราบสวัสดิ์ครับ (แถลงข่าว ศบค. 13 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 38 นพ.ทวีศิลป์ : ก็จะขอทวนสถานการณ์ แล้วก็ไปเห็นภาพของความร่วมมือร่วมใจของพี่น้องประชาชนในมาตรการที่จะเกิดขึ้นใน 14 วันข้างหน้าขอให้พวกเราประสบความสำเร็จเหมือนอย่างที่เราทำกันมาในช่วงระยะเวลา 1 เดือนที่ผ่านมาะครับ (แถลงข่าว ศบค. 30 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างที่ 37 เห็นได้ว่า ผู้แถลงข่าวได้อวยพรให้ประชาชน “มีสุขภาพดี” และ “มีความสุข” ในเทศกาลสงกรานต์ และตัวอย่างที่ 38 เป็นการอวยพรให้ประสบความสำเร็จในการรับมือสถานการณ์การแพร่ระบาดเหมือนอย่างที่เคยกระทำมาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ปริมาณการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ปรากฏวัจนกรรมทั้งสิ้น 4 กลุ่ม การแถลงข่าวช่วงแรกมักเริ่มจากวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว รายงานสถานการณ์ ซึ่งแจ้งข้อมูลการดำเนินงาน

และการบริหารจัดการของรัฐ จากนั้นจึงปรากฏวาทกรรมกลุ่มชั้นนำ วาทกรรมกลุ่มผูกมัด และปรากฏวาทกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึกเป็นลำดับสุดท้าย ส่วนการตอบคำถามในช่วงหลังนั้นลำดับวาทกรรมจะไม่แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับประเด็นคำถามของสื่อมวลชนหรือประชาชน การเลือกให้คำตอบของฝ่ายผู้แถลงข่าว ทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อสื่อสารข้อมูลข้อเท็จจริงให้ประชาชนเข้าใจสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคและยินยอมร่วมมือปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐกำหนดเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคให้คลี่คลายและสิ้นสุดลงโดยเร็วที่สุด

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ปริจเฉทการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 มิได้ประกอบด้วยการรายงานข้อมูลข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียว แต่ยังครอบคลุมไปถึงมิติต่างๆ ของสถานการณ์ด้วย ผู้วิจัยพบการใช้วาทกรรมในการแถลงข่าวตามแนวคิดของ Searle (1976) จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. วาทกรรมกลุ่มบอกกล่าว (representatives) ประกอบด้วยวาทกรรมการรายงานและวาทกรรมการยืนยัน 2. วาทกรรมกลุ่มชี้แนะ (directives) ประกอบด้วยวาทกรรมการขอร้องและวาทกรรมการแนะนำ 3. วาทกรรมกลุ่มผูกมัด (commissives) ประกอบด้วย วาทกรรมการสัญญาและวาทกรรมการขู่ และ 4. วาทกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressives) ประกอบด้วยวาทกรรมการขอบคุณ วาทกรรมการขอโทษ วาทกรรมการแสดงความเสียใจ วาทกรรมการชื่นชม วาทกรรมการแสดงความยินดี และวาทกรรมการอวยพร วาทกรรมเหล่านี้นอกจากจะใช้เพื่อสื่อสารสถานการณ์ ข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคไปยังประชาชนแล้ว ยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและได้รับความร่วมมือจากประชาชนเพื่อช่วยในการแก้ไข จัดการ และควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคในภาวะวิกฤตนี้ได้

ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่า จากวาทกรรมที่ใช้ในการแถลงข่าวพบว่า ในกลุ่มวาทกรรมชี้แนะ (commissives) รัฐใช้วาทกรรมสั่งเพียงครั้งเดียว คือการแถลงข่าวในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2563 เนื่องจากคืบค่อนหน้านั้น มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งเดินทางกลับมายังประเทศไทยและไม่เข้ารับการกักตัว รัฐจึงต้องใช้การสั่งเพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้เข้ามาสู่กระบวนการ มิฉะนั้นจะมีความผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้ เหตุที่รัฐไม่ใช้วาทกรรมสั่งในการแถลงข่าวแม้จะอยู่ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคซึ่งนับว่าเป็นภาวะวิกฤตร้ายแรงนั้น

อาจเป็นเพราะวาทกรรมนี้เป็นการบังคับให้ประชาชนกระทำหรือไม่กระทำการหนึ่งสิ่งใด และเมื่อประชาชนรู้สึกถูกบังคับก็อาจจะไม่กระทำตามและจะไม่ส่งผลดีต่อความคุมสถานการณ์ได้ ซึ่งต่างจากการใช้วาทกรรมขอร้องที่ประชาชนยังรู้สึกว่ามีทางเลือกมากกว่า

นอกจากนี้ รัฐไม่ใช้วาทกรรมบริภาษซึ่งเป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด อาจเป็นเพราะวาทกรรมดังกล่าวเป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมที่ไม่ดีในอดีตของผู้ชม ในที่นี้คือประชาชน และมีผลกระทบต่อคุณสมบัติของผู้ชมว่าไม่เป็นที่ต้องการของสังคม (Sukwisith, 2003: 131) และยังอาจส่งผลกระทบด้านลบต่อตัวผู้แถลงข่าวหรือรัฐเองอีกด้วย อีกทั้งยังไม่พบวาทกรรมกลุ่มประกาศ (declarations) เป็นไปได้ว่า วาทกรรมในกลุ่มนี้มักจะใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ เช่น คำสั่ง หรือประกาศของทางราชการซึ่งได้มีการประกาศไปก่อนหน้านี้แล้วและเมื่อนำมาใช้ในการแถลงข่าว ผู้แถลงข่าวจึงใช้วาทกรรมอธิบายเพื่อให้ประชาชนทราบเหตุผลที่ต้องทำเช่นนั้น รวมไปถึงการขอร้อง การแนะนำ แทนการสั่งโดยตรง ซึ่งจะทำให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากกว่า

ผลการศึกษาข้างต้นสะท้อนให้เห็นอีกว่า การใช้วาทกรรมขอบคุณของรัฐ มีการใช้รูปแบบทั้ง “ขอบพระคุณ” และ “กราบขอบพระคุณ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงระดับของการให้เกียรติประชาชนแทนการกล่าวว่า “ขอบคุณ” อย่างเดียว ดังที่รักษภษาไทย (Rakphasathai, 2017) ได้กล่าวว่า “ขอบพระคุณ เป็นคำที่ใช้กับผู้ที่ควรเคารพมาก ๆ หรือเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิ วิทยุ ชาติวุฒิสูง” เช่นเดียวกับการขอโทษที่พบรูปแบบทั้ง “ขออภัย” และ “กราบขออภัย” อย่างไรก็ตาม ในปริจเฉทการแถลงข่าวนั้น การเลือกใช้ถ้อยคำดังกล่าวไม่ได้เป็นไปตามสถานภาพของผู้แถลงข่าวกับประชาชน แต่น่าจะเป็นการแสดงความตั้งใจจริงในการกล่าวขอโทษ ดังที่ประไพพรรณ ฟิงฉิม (Phingchim, 2017: 204) ได้กล่าวว่า “ผู้ฟังในปริจเฉทการแถลงข่าวไม่ได้มีอาวุธมากกว่าผู้แถลงข่าว ดังนั้นจึงเป็นการแสดงความตั้งใจจริงในการกล่าวขอโทษเพื่อให้ผู้ฟังคล้อยตามว่าผู้แถลงข่าวรู้สึกผิดต่อเรื่องนั้นจริง ๆ และแสดงให้เห็นว่าผู้แถลงข่าวพร้อมที่จะยกให้ผู้ฟังอยู่ในสถานภาพที่สูงกว่าเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ในกรณีที่ตนเองเป็นผู้กระทำผิด” อีกประการหนึ่งคือ การใช้วาทกรรมแสดงความเสียใจของรัฐ เห็นได้ว่า แม้รัฐจะมิได้รู้จักกับผู้เสียชีวิตหรือญาติผู้เสียชีวิต แต่การที่ผู้แถลงข่าวกล่าวเช่นนั้นแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมอิงกลุ่ม (collectivism) เช่นเดียวกับที่ Triandis (1995: 2) ได้กล่าวว่า “รูปแบบสังคมที่สมาชิกที่

มองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของและความผูกพันกันอย่างไม่เหนียวแน่น การแสดงพฤติกรรมของคนในสังคมรูปแบบนี้จึงมักจะคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น”

ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังอาจขยายขอบเขตการศึกษากลวิธีในการแถลงข่าว โดยเฉพาะ “การสื่อสารในภาวะวิกฤต” ว่ามีการใช้กลวิธีที่เหมือนหรือแตกต่างกันไปจากการแถลงข่าวในภาวะวิกฤตอื่น ๆ อย่างไรบ้าง หรืออาจศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาในการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์นี้ในการแพร่ระบาดของโรคเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 และการแพร่ระบาดรอบใหม่ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 และเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ด้วยว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

นอกจากนี้ ยังอาจศึกษาวัจนลีลา (style) ของผู้แถลงข่าวเนื่องจากโฆษกศูนย์ซึ่งเป็นผู้แถลงข่าวหลักของประจําเรื่องนี้ มีการแถลงข่าวแบบ “ผ่อนสั้นผ่อนยาว” รวมถึงอาจศึกษาการเชื่อมโยงความในแถลงข่าวว่ามีการร้อยเรียงถ้อยคำและความที่รัฐตั้งใจจะสื่อสารไปยังประชาชนอย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ นางสาวเชน เยอเลนส์ ผู้ช่วยผู้วิจัย ที่ช่วยเก็บข้อมูลการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.)

References

- Chaiyachok, Pimpaka, & Gadavani, Savitri. (2019). A Study of Speech Acts on the Best Protest Songs of All Time (การศึกษาวัจนกรรมในเพลงประท้วง (Protest Songs) ยอดนิยมตลอดกาล). *MFU Connexion*, 8(2): 125-153.
- Daily News. (2020). **The Government established CCSA; Prayuth become the director** (รัฐบาลตั้ง ‘ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19’ บิ๊กตู่หนึ่งปธ.). [Online]. Retrieved January 3, 2021 from <https://www.dailynews.co.th/politics/762531>
- Department of Disease Control. (2020). **Covid-19 Situation Reports** (รายงานสถานการณ์โควิด-19). [Online]. Retrieved April 28, 2020 from <https://covid19.th-stat.com/>
- Eakapont, Thanapon, Wongpinunwatana, Wirat, & Plangcharoensri, Panpan. (2020). NOVEL CORONA

VIRUS 2019 IS ENEMY : A Study of Conceptual Metaphors of Thai People According to The Cognitive Linguistics ([ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู]: การศึกษาอุปมาเชิงนิรนัยของชาวไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริฐาน). *Journal of Language Religion and Culture*, 9(1): 1-37.

Government Gazette. (2020). **Notification of the Ministry of Public Health Re: Designation and Main Symptoms of Dangerous Communicable Diseases (Issue 3)** (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3)). [Online]. Retrieved January 3, 2021 from www.ratchakitcha.soc.go.th/DATAPDF/2563/E/048/T_0001.PDF

Government Gazette. (2020). **Order of the Prime Minister No. 5 /2563 Re: Establishment of a Special Task Force to Perform Duties in Accordance with the Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations B.E. 2548 (2005)** (คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 5/2563 เรื่องการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548). [Online]. Retrieved January 3, 2021 from www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/E/069/T_0006.PDF

Hassajamnon, Karantar, & Liamprawat, Suwattana. (2019). Speech Act Usage in Song of State Institutions of Higher Education (การใช้วัจนกรรมในเพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ). *Veridian E-Journal*, 12(3): 86-99.

Liamprawat, Suwattana. (2020). Speech acts in Royal speech delivered by King Rama VI (วัจนกรรมในพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว). *Journal of the faculty of Arts, Silpakorn University*, 42(2): 1-20.

Phanli, Suradech. (n.d.). **Techniques for organizing a press conference** (เทคนิคการจัดงานแถลงข่าว). [Online]. Retrieved February 16, 2021 from www.pr.chula.ac.th/index.php/15-article/95-2014-06-16-09-35-38

- Phingchim, Prapaipan. (2016). When Thai politicians apologize: A Pragmatics Analysis of the Speech Act of Apology on Public Media (เมื่อนักการเมืองไทยขอโทษ: การวิเคราะห์วาทกรรมการขอโทษผ่านสื่อสาธารณะตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์). *Journal of Letters*, 45(2): 305-350.
- _____. (2017). **The Discourse of Press Conferences on Thai Entertainers' Scandals: a Discourse Analytical and Pragmatic Study** (ปริศนาการแถลงข่าวอื้อฉาวของบุคคลในวงการบันเทิงไทย : การศึกษาเชิงปริศนาวิเคราะห์และวจนปฏิบัติศาสตร์). Doctoral dissertation, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Public Relations Department. (2011). **Standards of Practice Manual** (คู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกระบวนงานการแถลงข่าว). [Online]. Retrieved February 20, 2021 from https://pr.prd.go.th/trat/ewt_dl_link.php?nid=7693&filename=index&nid=7693&filename=index
- Rakphasathai. (2017). **The difference between /kəpcaj/ /kəpkhun/ /kəpphrákun/** (ขอปใจ ขอปคุณ ขอปพระคุณ ต่างกันอย่างไร). [Online]. Retrieved February 15, 2021 from <https://web.facebook.com/Rakphasathai/posts/1405706889546095>
- Searle, J. R. (1969). **Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language**. Cambridge: Cambridge University Press.
- _____. (1976). The Classification of Illocutionary Acts. *Language and Society*, 5(1): 1-23.
- Sukwisith, Wison. (2003). **The Speech Act of Reprimanding in Thai** (วาทกรรมการบิภาษาในภาษาไทย). Master's Dissertation, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Thai Ku Fah Government House. (n.d.). **Centre for COVID-19 Situation Administration (CCSA)** (ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ศบค). [Online]. Retrieved November, 1- December, 30 2020 from https://www.youtube.com/playlist?list=PL1_HQ0XLBDSIZXX2vRtbKv9SCYsnjlins
- Triandis, H. C. (1995). **Individualism and Collectivism**. Boulder: Westview Press.